

ANTIKVA EHF 2019

Fornleifaskráning

Deiliskipulag Vesturlandsvegar, frá Skarhólabraut að Reykjavegi, í Mosfellsbæ

Ragnheiður Traustadóttir

Mynd 1 Myndin er sögð frá Lágafelli og tekin á hernámstímanum. Héraðskjallasafn Mosfellsbæja.

Forsíðumynd: Skotbyrgi [1900] þar sem horft er yfir Mosfellsbæ.

Ritstjóri: Ragnheiður Traustadóttir

Uppsetning: Ragnheiður Traustadóttir og Jakob Sindri Þórsson

Kortagerð: Ragnheiður Traustadóttir

www.antikva.is

Útgefandi: Antikva ehf.

ISBN númer: 978-9935-9222-8-1

Höfundar tóku ljósmyndir í ritinu nema annað sé tekið fram.

@ Ragnheiður Traustadóttir

Efnisyfirlit

Efnisyfirlit	3
Ljósmyndaskrá	5
Inngangur	6
Fornleifaskráningar	7
Tilgangur fornleifaskráningar	8
Fornleifaskráning og aðferðir	11
Jarðarnúmer	11
Tegund, hlutverk og heiti	12
Staðsetning	13
Staðhættir og lýsing	13
Hættumat	13
Mótvægisáðgerðir	14
Fornleifar á svæðinu	14
Lágafell [234]	15
Bæjarstæði [1898] og útihús [1899] manngerður hóll	16
Skotbyrgi- herminjar [1900] tóft	17
Skotgröf - herminjar [1901] tóft	18
Leið [1902] gata	18
Sléttur flötur- herminjar [1907]	19
Túngarður [1908] og [1912] garður	19

Lækjarkot [1910] heimild.....	21
Leið [1911] gata.....	22
Nátthagi [1913] heimild.....	23
Samantekt og niðurstöður.....	24
Heimildir	26
Árnastofnun – Örnefnasafn.....	26

Ljósmyndaskrá

Mynd 1 Myndin er sögð frá Lágafelli og tekin á hernámstímanum. Héraðskjallasafn Mosfellsbæja.	2
Mynd 2 Skjáskot af landfræðilega skráningargrunninum fyrir fornleifaskráningu í Mosfellsbæ.	11
Mynd 3 Skráningarform í grunninum sem fylgir stöðlum Minjastofnunnar Íslands.	12
Mynd 4 Túnakort Lágafells og Kotsins frá 1916.	14
Mynd 5 Bæjarstæði og kirkja á Lágafelli áður en húsin til vinstri voru rifin. Héraðskjallasafn Mosfellsbæjar.	15
Mynd 6 Útihús [1899]	16
Mynd 7 Skotgröf [1901] sést best á loftmynd. Loftmyndir ehf.	17
Mynd 8 Sléttur flötur og upphækkun [1907] fyrir hús eða pall, sennilega eru þetta herminjar.	19
Mynd 9 Horft yfir hvamminn og túngarður [1908] liggur þvert á myndinni.	20
Mynd 10 Túnakortið 1916 sýnir bæjarstæði, ásamt útihús og kálgarði. Ekki hefur verið hlaðin túngarður en girt með veginum. Myndin er klippt út úr Túnakorti Lágafells.	21
Mynd 11 Leið - slóði [1911]	22

Inngangur

Að beiðni Andreu Kristinsdóttur hjá VSÓ 12. nóvember 2018 tók Ragnheiður Traustadóttir fornleifafræðingur, fyrir hönd Antikvu ehf., að sér að skrá fornleifar vegna deiliskipulags Vesturlandsvegar, frá Skarhólabraut að Reykjavegi, fyrir Mosfellsbæ.

Deiliskipulagið tekur til Vesturlandsvegar og veghelgunarsvæðið nær frá gatnamótum við Skarhólabraut að gatnamótum við Reykjaveg. Lengd svæðisins er tæplega 2,5 km og veghelgunarsvæðið er 30 m frá miðlínu götu. Þetta svæði var og er að mestu innan jarðarinnar Lágafells.

Skráningin fól í sér athugun á fyrri skráningum, heimildasöfnun, vettvangsskráningu og úrvinnslu, mat á minjum innan skipulagssvæðisins, s.s. hættumat, og skýrslu- og kortagerð. Við fornleifaskráninguna er farið eftir stöðlum Minjastofnunnar Íslands. Á umræddu svæði er að finna leiðir, túngarð og herminjar en sjálft bæjarstæði Lágafells og kirkjan er töluvert langt frá framkvæmdasvæðinu - eða um 50 m frá. Svæði frá bæjarstæðinu og heimatúninu var allt gengið til að fá yfirsýn yfir minjar á svæðinu.

Skýrsluhöfundur sá um vettvangsvinnu og heimildaöflun en farið var á vettvang 6. og 19. desember 2018 og svæðið gengið. Jakob Sindri Þórsson sá um yfirlestur.

Birna Mjöll Sigurðardóttir, héraðsskjalavörður Mosfellsbæjar, hefur verið rannsókninni innan handar um ýmsar heimildir, ljósmyndir og annað sem tengist sögu staðarins.

Þeim og öðrum sem veittu aðstoð við gerð þessarar fornleifaskráningar er þökkuð aðstoðin. Með skýrslunni fylgir fornleifaskrá og stafrænn hnitagrunnur.

Fornleifaskráningar

Í skýrslunni *Skráning fornleifa í Mosfellsbæ* sem var gefin út árið 2006¹ er rakin saga Lágafells og er bæjarstæðið skráð ásamt kirkjunni sem stóð þar. Þessi skýrsla var unnin upp úr eldri skráningargögnum. Skipuleg skráning fornleifa í Mosfellsbæ hófst árið 1980 og var það fyrsta skráning sinnar tegundar á Íslandi. Í skýrslunni er að finna góðar lýsingar á fornleifum í sveitarfélaginu en hún er háð þeim takmörkunum að minjar voru ekki allar settar á kort og þær sem hafa ratað inn á vefsíða sveitarfélagsins eru oft ekki nákvæmt staðsettar enda voru mælingartæki á þeim tíma ekki jafn nákvæm og þau eru í dag. Lýsingar úr fornleifaskráningunni eru nýttar í þessa skráningu.

Kort 1 Sýnir framkvæmdarsvæðið og svæðið sem var skráð á vettvangi.

¹ Agnes Stefánsdóttir og fl., 2006, bls. 121-124.

Tilgangur fornleifaskráningar

Samkvæmt 4. mgr. 3. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012 (mml.), sem tóku við af þjóðminjalögum nr. 107/2001 1. janúar 2013, njóta fornleifar friðunar og eru þannig verndaðar gegn hvers kyns raski.

Í 3. mgr. 3. gr. mml. eru fornleifar skilgreindar með svofelldum hætti:

„Fornleifar teljast hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri, svo sem:

a. búsetulandslag, skrudgarðar og kirkjugarðar, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi leifum mannvirkja og öskuhauga, húsaleifar hvers kyns, svo sem leifar kirkna, bænhúsa, klaustra, þingstaða og búða, leifar af verbúðum, naustum og verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum,

b. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri,

c. tún- og akurgerði, leifar rétta, áveitumannvirki og aðrar ræktunarminjar, svo og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita,

d. vegir og götur, leifar af stíflum, leifar af brúm og öðrum samgöngumannvirkjum, vöð, varir, leifar hafnarmannvirkja og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra,

e. virki og skansar og leifar af öðrum varnarmannvirkjum,

f. þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð,

g. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum,

h. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið,

i. skipsflök eða hlutar þeirra.“

Í 21. gr. mml. er kveðið á um verndun fornleifa:

„Fornleifum, sbr. 3. mgr. 3. gr., jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands.

Eigendur og ábúendur jarða skulu hlúa að fornleifum á landareignum sínum og viðhalda umhverfi þeirra eftir því sem sanngjarnt getur talist. Minjastofnun Íslands er skylt að veita ráðgjöf og leiðbeiningar í því sambandi.

Minjastofnun Íslands gerir nauðsynlegar ráðstafanir til verndar fornleifum, viðhalds eða endurbóta, en áður skal gera landeiganda eða ábúanda viðvart um þær. Ef nauðsyn krefur lætur Minjastofnun Íslands rannsaka fornleifar með uppgreftri eða á annan hátt.“

Friðhelgi fornleifa er ekki háð því að þær séu þekktar eða hafi verið skráðar. Ef áður óþekktar fornleifar finnast ber að tilkynna það Minjastofnun Íslands, sbr. 38. gr. mml., og án tafar skv. 1. mgr. 23. gr. megi ætla að þær séu í hættu.

Eitt af markmiðum fornleifaskráningar er að sporna við því að minjar verði fyrir skemmdum af gáleysi eða að nauðsynjalausum. Fornleifaskráning kemur að notum í minjavörslu þegar ákvarðanir eru teknar um aðgerðir til verndar einstökum minjastöðum eða minjasvæðum. Auk þess kemur hún að gagni í rannsóknum og kynningum. Í þessu tilviki, þar sem unnið er að deiliskipulagi á útvistarsvæði, verða til möguleikar á að kynna og nýta minjar á svæðinu.

Ekki er það síður hagar þeirra sem stýra hvers konar framkvæmdum að eiga aðgang að yfirliti um fornleifar á tilteknu svæði. Segja má að við það vinnist tvennt. Unnt verður að taka tillit til minjanna við skipulagsvinnu og nýta þær til að varðveita sögu staðarins í landslaginu. Einnig má minnka stórlega líkur á að framkvæmdaraðilar rekist í miðjum klíðum á fornleifar sem þeir gerðu sér ekki grein fyrir að gætu verið fyrir hendi en reynist svo nauðsynlegt að rannsaka með tilheyrandi kostnaði og töfum á framkvæmdum.

Björgunaruppgröftur, sem er unninn vegna framkvæmda og undir þrýstingi frá framkvæmdaraðilum, er heldur ekki æskilegur frá sjónarmiði fornleifafræðinnar.

Fornleifaskráning sameinar þess vegna hagsmuni fræðigreinarinnar og þeirra sem standa að framkvæmdum.

Skráning fornleifa, húsa og mannvirkja skal skv. 16. gr. mml. fara fram áður en gengið er frá aðalskipulagi eða deiliskipulagi. Áður en deiliskipulag er afgreitt eða leyfi til framkvæmda eða rannsókna er gefið út skal skráning ætíð fara fram á vettvangi.

Skulu skipulagsyfirlönd hafa samráð við Minjastofnun Íslands um tilhögun skráningar eða endurskoðun á fyrri fornleifa-, húsa- og mannvirkjaskrár með hliðsjón af fyrirhuguðum breytingum á skipulagi. Óheimilt er að veita leyfi til framkvæmda án undanfarandi fornleifa-, húsa- og mannvirkjaskráningar. Þegar sérstaklega stendur á getur Minjastofnun Íslands veitt undanþágu fyrir framkvæmdum með tilteknum skilyrðum.

Skipulagsyfirlönd skulu tilkynna Minjastofnun Íslands um gerð skipulagsáætlana og verulegar breytingar á þeim og um gerð skýrslna um mat á umhverfisáhrifum.

Almennt er æskilegt að framkvæmdum sé beint frá minjastöðum en sé þess enginn kostur ber að tilkynna Minjastofnun Íslands um framkvæmdirnar með sannanlegum hætti með minnst fjögurra vikna fyrirvara eins og segir í 23. gr. mml. Enn fremur segir að Minjastofnun Íslands ákveði að undangenginni vettvangsskönnun hvort frekari rannsóknar sé þörf, hvort gera skuli tillögu um friðlýsingu eða hvort fornleifarnar megi víkja og þá með hvaða skilmálum. Óheimilt er að veita leyfi til framkvæmda fyrr en ákvörðun Minjastofnunar Íslands liggur fyrir.

Í 2. mgr. 28. gr. mml. segir að framkvæmdaraðili greiði kostnað við þær rannsóknir á fornleifum sem Minjastofnun Íslands ákveður að séu nauðsynlegar vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Við allar umfangsmiklar framkvæmdir skal sá sem fyrir þeim stendur bera kostnað af nauðsynlegum rannsóknum og vettvangsskráningu fornleifa.

Mynd 2 Skjásýning af landfræðilega skráningargrunninum fyrir fornleifaskráningu í Mosfellsbæ.

Fornleifaskráning og aðferðir

Við fornleifaskráninguna voru fornleifarnar og minjarnar færðar undir jörðina Lágfell. Fjallað er um hvern minjastað fyrir sig, ljósmyndir voru teknar af þeim öllum og sumar mældar upp. Jafnframt voru gerð kort af stöðunum. Minjar á svæðinu voru hnitsettar og færðar inn á loftljósmynd frá Loftmyndum ehf.

Jarðarnúmer

Minjar eru auðkenndar með númeri og sérheiti þeirra ef við á t.d. „Lækjarkot [1910]” eða hlutverki þeirra t.d. „skotgröf [1901]”. Hjá sumum minjum er tegund nefnd á eftir númeri til frekari skýringar. Fyrsta númer innan hornklofa er númer skráningarinnar í landfræðilega gagnagrunni Mosfellsbæjar yfir fornleifar, örnefni og sögulegar minjar í Mosfellsbæ. Þessi númer fylgja öll í meðfylgjandi fornleifaskrá en í skýrslu þessari er látið við sitja að nota einkennisnúmer úr gagnagrunninum.

Attributes	Text	Relations	Geo Objects	Documents	Events
Attribute	Value				
Id	1908				
Name	Túngarður - garður				
Class	Arkeologískt objekt				
Sérheiti					
Bæjarnafn	Láqafell				
Jarðatal Johnsen	234				
Flokkun	Búsetuminjar				
Tegund	Garðlag				
Leið					
Lengd	87 meter				
Breidd	1.2 meter				
Hæð	0,4 metrar				
Athugasemdir	Mótvægisáðgerðir: Könnunarskurð í garðinn athuga aldur hans.				
Umhverfi	Garðurinn er túni og mýri norður af bæjarstæðinu.				
Svæði	<None>				
Túnakort	Túnakort 1916				
Heimildir					
Örnefnaskrá					
Aldur	1700-1900				
Skráning	RT				
Mæling	Uppmæling				
Ár	2017				
Dagur	19.12.2017				
Horfin	Nei				
Horfin_astæða	<None>				
Hættumat	Mikil hætta				
Hættuorso	Vegna vegagerðar				
Ástand	Illgreinanlegar fornleifar				
GPS hnit Norður	6409826				
GPS hnit Vestur	42846				
Verkefni	Deiliskipulag Vesturlandsvegar				
Sveitarf	Mosfellsbær				

Mynd 3 Skráningarform í grunninum sem fylgir stöðlum Minjastofnunnar Íslands.

Tegund, hlutverk og heiti

Tegund og hlutverki minja er eins og venjan er um fornleifaskráningar lýst í fáum orðum, þ.e. hvort um sé að ræða tóftir bæja eða útihúsa, höfn, byrgi, túngarð og þar fram eftir götunum.

Stundum sér fornra minja ekki stað í landslaginu þótt þeirra sé getið í heimildum og kunna margar ástæður að vera fyrir því. Kemur þá fram í fornleifaskránni að „heimild” sé til um t.d.

útihús. Er leitast við að hafa fornleifaskrána eins nákvæma og kostur er því að leifar fornminja kunna að leynast í jörðu þótt ekki sé unnt að sjá þær með berum augum á yfirborðinu.

Hafi fornminjarnar sérnafn, t.d. Lækjarkot [1910], er það sérstaklega skráð en þegar engu slíku er til að dreifa kemur fyrir að hlutverki þeirra sé lýst þar sem heitið stæði annars, t.d. stígur eða varða.

Staðsetning

Tekin voru GPS hnit á öllum minjum eða þær mældar upp með nákvæmu GPS mælingartæki úti á vettvangi og þau færð inn í landupplýsingagrunn Mosfellsbæjar. Staðsetning þeirra er svo færð inn á loftmyndir frá Loftmyndum ehf. Í hjálagðri fornleifaskrá eru bæði gefin upp GPS hnit og hnit í landshnitakerfinu Ísnet 93 þegar við á. Gögnum er einnig skilað í stafrænu formi í landupplýsingakerfi.

Staðhættir og lýsing

Ávallt er greint frá afstöðu skráðra minja í landslaginu, þeim og staðháttum lýst, bæði formi, umfangi og ástandi, og aðrar athugasemdir gerðar þegar þörf krefur, t.d. vísað í aðrar heimildir.

Hættumat

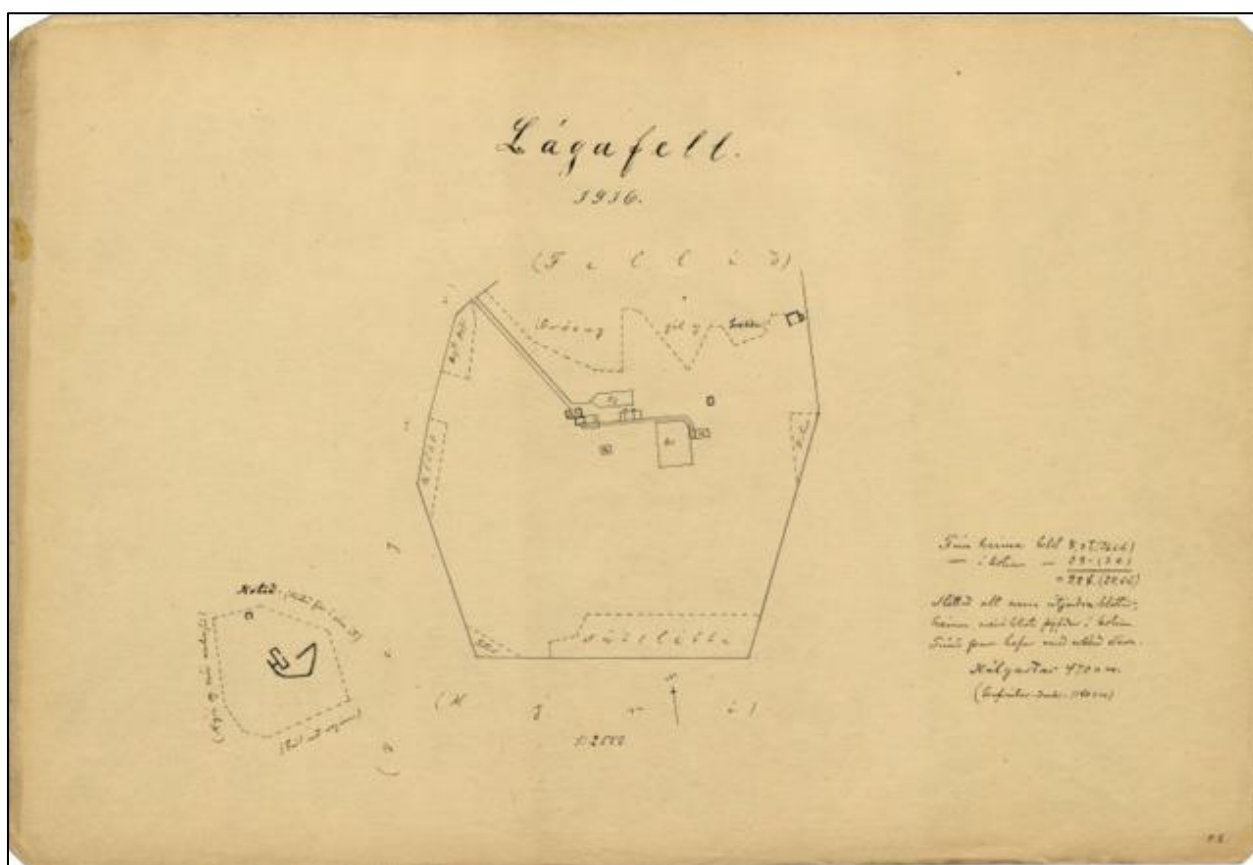
Leitast er við að leggja mat á þá hættu sem að fornleifunum kann að steðja, bæði af völdum náttúru og manna. Þetta er gert til að unnt sé að grípa til viðeigandi ráðstafana liggi minjar undir skemmdum eða geti orðið fyrir raski. Hætta vegna ábúðar þýðir að framkvæmdir eða álag kunni að raska fornminjum. Hætta vegna veðrunar þýðir að fornleifar séu smám saman að mást í burtu fyrir áhrif lofts eða vatns. Hætta vegna landbrots þýðir að fornleifar geti glatast af völdum vatns eða uppblásturs.

Ekki er lagt mat á hættuna þegar einungis er til heimild um fornleifar en þær ekki fundist við vettvangsskráninguna eða horfið vegna framkvæmda. Við skipulag framkvæmda er nauðsynlegt að taka tillit til heimilda því að fornleifar geta leynst undir sverðinum.

Mótvægisáðgerðir

Ef minjar eru í hættu vegna framkvæmda er lagt til að framkvæmdum sé beint frá minjastaðnum. Ef það er ekki hægt er komið með tillögum að mótvægisáðgerðum. Það er þó alltaf Minjastofnun Íslands sem ákveður hvort og með hvaða hætti hvað þarf að gera.

Fornleifar á svæðinu

Mynd 4 Túnakort Lágafells og Kotsins (Lækjarkot) frá 1916.

Mynd 5 Bæjarstæði og kirkja á Lágafelli áður en húsin til vinstri voru rifin. Héraðskjallasafn Mosfellsbæjar.

Lágafell [234]

Jörðin Lágafell er fyrst nefnd í skrá um jarðir sem komið hafi undir Viðeyjarklaustur eftir að Páll ábóti kom til Viðeyjar. Lágafell er þar skráð 20 hundraða jörð. Skrá þessi er gerð 1395 ². Árið 1541 er hin nýja kirkjuskipan samþykktum Skálholtsbiskupsdæmi. Konungur hafði slegið eign sinni á klaustureignir í löndum sínum og svo varð einnig hér á landi. Þróunin gat því ekki orðið á annan veg en að Lágafellyrði krúnujörð. Árið 1547 fær Jón Bárðason „lífsbréf“ af konungi fyrir ábýlisjörð sinni „Laugefeldt“ [Lágafelli].³ Í Fógetareikningum Kristjáns skrifara og Eggerts Hannessonar frá 1547-1552 er Lágafell skráð, leiga og landskylda jarðarinnar.

² Dipl. Isl. III, bls. 598

³ Dipl. Isl. XI, bls. 593

Leigan, landskylda og skreiðargjaldsreikningar þessir eru af konungsjörðum í Borgarfirði, Viðeyjarklaustursjörðum, öðrum konungsjörðum í Kjalarnesþingi af Skóga og Merkureignum.⁴ Lágfell er jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns.

Mynd 6 Útihús [1899]

Bæjarstæði [1898] og útihús [1899] manngerður hól

Nú hefur verið sléttað yfir gamla bæjarstæðið á Lágafelli og er hluti þess undir kirkju-
garðinum og sennilega veginum að kirkjunni. Samkvæmt Túnakorti frá 1916 og ljósmynd
sem tekin var af bænum á fyrri hluta 20. aldar voru bæjarhúsin þrískipt steinhús. Það má líka
sjá á túnakortinu útihús [1899] sem stóðu en vestar en bæjarhúsin og á vettvangi eru
greinilegar mannvistaleifar heilmikil hól rétt neðan við veginn og vestan við kirkjuna. Þótt

⁴ Dipl. Isl. XII, bls. 111, 152, 137, 391-434

þarna hafi staðið yngstu útihús er hólinn það umfangsmikill að líklega eru að finna miklu lengri sögu í þessum hól.⁵

Skotbyrgi- herminjar [1900] tóft

Í túninu á Lágafelli vestan við bæjarstæðið og austan við Vesturlandsveg á hæsta hól í túninu er skotbyrgi. Byrgið er 3,5 m x 3,1 m á lengd og breidd. Að mestu niðurgrafið en smá veggir í kring, gæti verið af uppmokstrinum. Það er næstum hringlaga. Verið gott útsýni úr því yfir Mosfellssveit. Mynd af því má sjá á forsiðu skýrslunnar.

Mynd 7 Skotgröf [1901] sést best á loftmynd. Loftmyndir ehf.

⁵ ÞI. Túnakort 1916

Skotgröf - herminjar [1901] tóft

Skotgröfin er 34 metrar á lengd og er um 6,4 m á breidd það er í túninu vestan við Lágafellskirkju og 14 metrum austan við göngustíginn sem liggur með Vesturlandsvegi. Inngangur í það er vestan megin og er skotgröfin ágætlega varðveitt. Hún lendir innan framkvæmdasvæðisins og er því í hættu.

Leið [1902] gata

Á túninu er að finna nokkra leiðir eða slóða einhverjar þeirra eru eftir veru hersins á svæðinu en voru ekki allir smá slóðar mældir inn enda sumir frekar ógreinilegir en þessi leið er ágætlega varðveitt og fer í gegnum allt túnið að bæjarstæðinu og útihúsinu. Þetta er þó ekki traðirna að Lágafelli en þær voru norðan megin. Þessi vegur hefur verið keyrður en upphaflega kannski verið reiðvegur.

Sléttur flötur- herminjar [1907]

Rétt neðan við skotbyrgi [1900] er sléttur upphækkaður flötur um 6 metra langur og 4 metra breiður minjar virðast vera mjög ungar og sennilega tengist þetta veru hersins á Lágafelli. Hugsanlega verið pallur þarna eða lítið hús.

Mynd 8 Sléttur flötur og upphækkun [1907] fyrir hús eða pall, sennilega eru þetta herminjar.

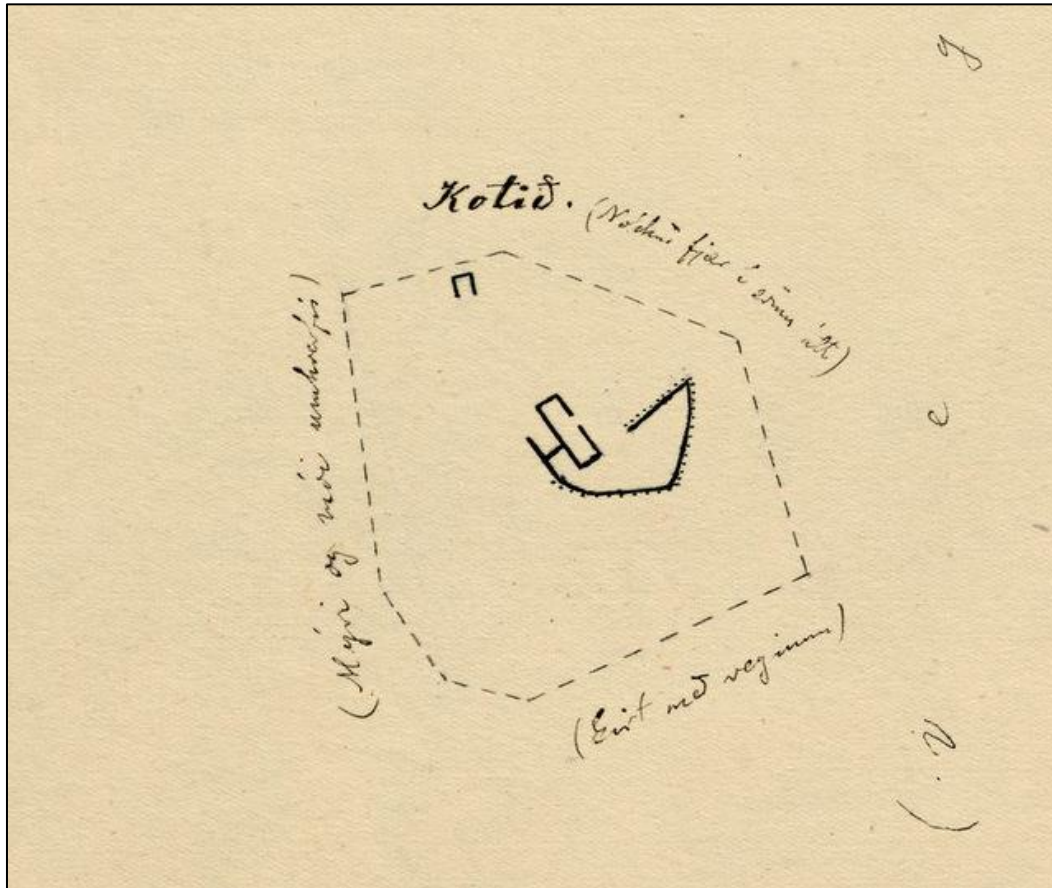
Túngarður [1908] og [1912] garður

Túnakortið frá 1916 sýnir túngarð utan um allt túnið á Lágafelli og virðist vera búið að slétta úr honum að mestu en leifar sem eru greinilegasta og sáust úti á vettvangi eru [1908] en á loftmynd má hugsanlega greinar leifar af honum [1912] rétt ofan við skotgröf [1911].

Mynd 9 Horft yfir hvamminn og túngarður [1908] liggur þvert á myndinni.

Túngarðsbrotið [1908] er rétt utan hins sléttaða túns frekar blaut og þýft þar. Hugsanlega er þarna komið nátthaginn sem til er heimild um en ekki er vitað hvar var [1913]. Leið [1911] fer frá bæjarstæðinu og útihúsunum niður í þennan hvamm. Túngarðurinn [1908] er í hættu vegna framkvæmdanna en túngarðsbrot [1912] sleppur við framkvæmdina.

Mynd 10 Túnakortíð 1916 sýnir bæjarstæði, ásamt útihús og kálgarði. Ekki hefur verið hlaðin túngarður en girt með veginum. Myndin er klippt út úr Túnakorti Lágafells.

Lækjarkot [1910] heimild

Lækjarkots er fyrst getið árið 1855. Segir að það sé hjáleiga frá Lágafelli, „sem stundum er í byggð“⁶. Jarðarinnar er ekki getið í Jarðatali J. Johnsens 1847 en er talin hjáleiga frá Lágafelli í Jarðabók 1861.

Þar er fornnar hundraðatölu ekki getið en ný er 4,35. Líklega hefur jörðin verið í ábúð árið 1861 en lagst síðan í eyði á árunum fram til 1922⁷ og þá verið lögð undir Lágafell.⁸ Í

⁶ Stefán Þorvaldsson, bls. 231

⁷ Sbr. Fasteignabók 1922

⁸ Björn Bjarnason, 1938, bls. 100.

Örnefnalýsingu Lágafells frá 1976 segir svo: „Lækjarkot (50) var býli neðanvert við Lágafell“.⁹ Um túnið á Blikastöðum rennur lækur, sem neðst heitir Lækjarkotslækur en ofar Lágafellslækur (sama heimild). Á Túnakorti er kotbýlið sýnt neðan Vesturlandsvegarins 1916 þannig að bærinn hefur að öllum líkindum farið undir veginn og byggðina þar fyrir neðan.

Leið [1911] gata

Leiðin eða slóðin liggur niður í smá hvammi þar sem túngarður [1908] upp að útihúsum [1899] og bæjarstæði [1898].

Mynd 11 Leið - slóði [1911]

⁹ Guðlaugur R. Guðmundsson. Örnefnalýsing Lágafells 1976.

Nátthagi [1913] heimild

Í fornleifaskráningu Mosfellsbæjar bls. 83 segir: „Hann [Guðmundur Þorláksson, bóndi Seljabrekku, f. 1894] mundi eftir að hafi verið nátthagi á Lágafelli og það nokkuð stórt svæði, upp undir hektari, sem var af girtur með görðum og skurðum. Það var stunginn skurður allt í kring og það sem upp úr honum kom var hlaðið í garða.¹⁰ Ekki fannst þessi nátthagi á vettvangi frekar nú en í fyrri skráningu, en það er hugsanlegt að garður [1908] séu leifar af þessu nátthaga, því það virðist hafa verið stungið upp norðan við garðinn þegar hann er hlaðinn. Og þarna girðir túngarðurinn lítinn hvamm.

¹⁰ Agnes Stefánsdóttir og fl. 2006.

Samantekt og niðurstöður

Á svæðinu voru skráðar 8 fornleifar og þrjár herminjar [1900-1901-1907]. Af þessum fornleifum er aðeins ein sem er í hættu af framkvæmdum en það er túngarður [1908] og síðan herminjar en það er skotgröf [1901]. Bæjarstæði [1898] og útihús [1899] eru það langt frá framkvæmdasvæðinu að engin hættu er á að þau raskist meira en orðið er. Skotbyrgið [1900], sem stendur hátt á hól í landi Lágafells, er mjög vel varðveitt og þar hafa hermenn haft góða yfirsýn yfir Mosfellsveit.

Túngarður [1908] innan framkvæmdasvæðisins, hefur hann verið mældur upp en hann er frekar ógreinilegur í umhverfinu og hefur því lítið upplifunargildi fyrir almenning en verði hann að víkja vegna framkvæmda þarf leyfi Minjastofnunar Íslands fyrir því. Minjastofnun ákveður hvort fullnægjandi hafi verið að mæla hann upp eða hvort þurfi að rannsaka hann frekar. Könnunarskurður gæti hugsanlega gefið til kynna aldur hans. Túngarðsbrot [1912] sleppur við framkvæmdina.

Skotgröf [1901] er í hættu vegna framkvæmdanna en þótt stríðsminjar séu ekki sjálfkrafa verndaðar sem fornleifar í lögum um menningarminjar, þar sem þær eru ekki orðnar hundrað ára, er minnt á að mikilvægt er að skrá þær og varðveita eftir föngum vegna sérstöðu þeirra. Í lögunum er heimild til þess að friðlýsa yngri minjar, en um þau efni hefur hvorki skapast hefð né opinber stefna verið mörkuð. Gefur engu að síður augaleið að ýmsar herminjar eru þýðingarmikil heimild um hlutdeild Íslands í einhverjum mestu stríðsátökum mannkynssögunnar og/eða kalda stríðinu sem á eftir kom. Fullyrða má að þær hafi alþjóðlegt minjagildi. Skotgröfin er alveg við jaðar framkvæmdasvæðisins og ef hægt er ber að hlífa henni. Hún er ágætlega varðveitt og hefur því mikið upplýsingar- og upplifunargildi.

Ekki er víst að allar minjar á svæðinu sjáist á yfirborðinu eða hafi verið skráðar. Ef áður óþekktar fornleifar koma í ljós á framkvæmdasvæðinu ber að stöðva framkvæmdir, varast frekara rask og tilkynna þegar í stað um fundinn til Minjastofnunar Íslands, sbr. 38. gr. mml. Minjastofnun Íslands metur eðli þeirra og umfang og hvort rannsókna sé þörf áður en framkvæmdir halda áfram.

Er því beint til framkvæmdaraðila að sneiða hjá fornleifum og komast hjá því að raska þeim í lengstu lög, sem og stríðsminjum. Í 21. gr. mml. segir um verndun fornleifa að „jafnt þeim sem

eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, [megi] enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands“.

Heimildir

Agnes Stefánsdóttir og fl. *Skráning fornleifa í Mosfellsbæ*. Þjóðminjasafn Íslands. Reykjavík 2006.

Árni Magnússon og Páll Vídalín. 1984. *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns III. Gullbringu- og Kjósarsýsla*. 2. útgáfa. Kaupmannahöfn 1913-17: Hið íslenska fræðafélag.

Jón Johnsen. 1847. Jarðatal á Íslandi: með brauðalýsingum, fólkstölu í hreppum og prestaköllum, ágripi úr búnaðartöflum 1835-1845, og skýrslum um sölu þjóðjarða á landinu. Kaupmannahöfn: Jón Johnsen, assessórt í landsyfirréttnum.

Ómar Smári Ármannsson. 2014. *Reykjavíkurvegir – saga og minjar*. Samantekt um Reykjavíkurvegina og vegagerð frá landnámi til nútíma. Reykjavík: Antikva ehf.

Björn Bjarnason, 1938., „Kjósarsýsla“. *Landnám Ingólfs. Safn til sögu þess II*. 3. Reykjavík.

Fasteignabók. Löggilt af stjórnarráði Íslands samkvæmtlögum nr. 22, 3. nóv. 1915. Öðlast gildi 1. apríl 1922. Reykjavík 1921.

Árnastofnun – Örnefnasafn

Guðlaugur R. Guðmundsson. *Örnefnalýsing Lágafell í Mosfellssveit*. Örnefnastofnun Íslands 1976.

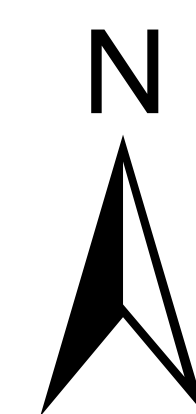

Loftmyndir ehf.

Framkvæmdarsvæðið - Vesturlandsvegur

Deiliskipulag Vesturlandsvegar,
frá Skarhólabraut að Reykjavegi, í Mosfellsbæ

0 65 130 260 390 520 metrar

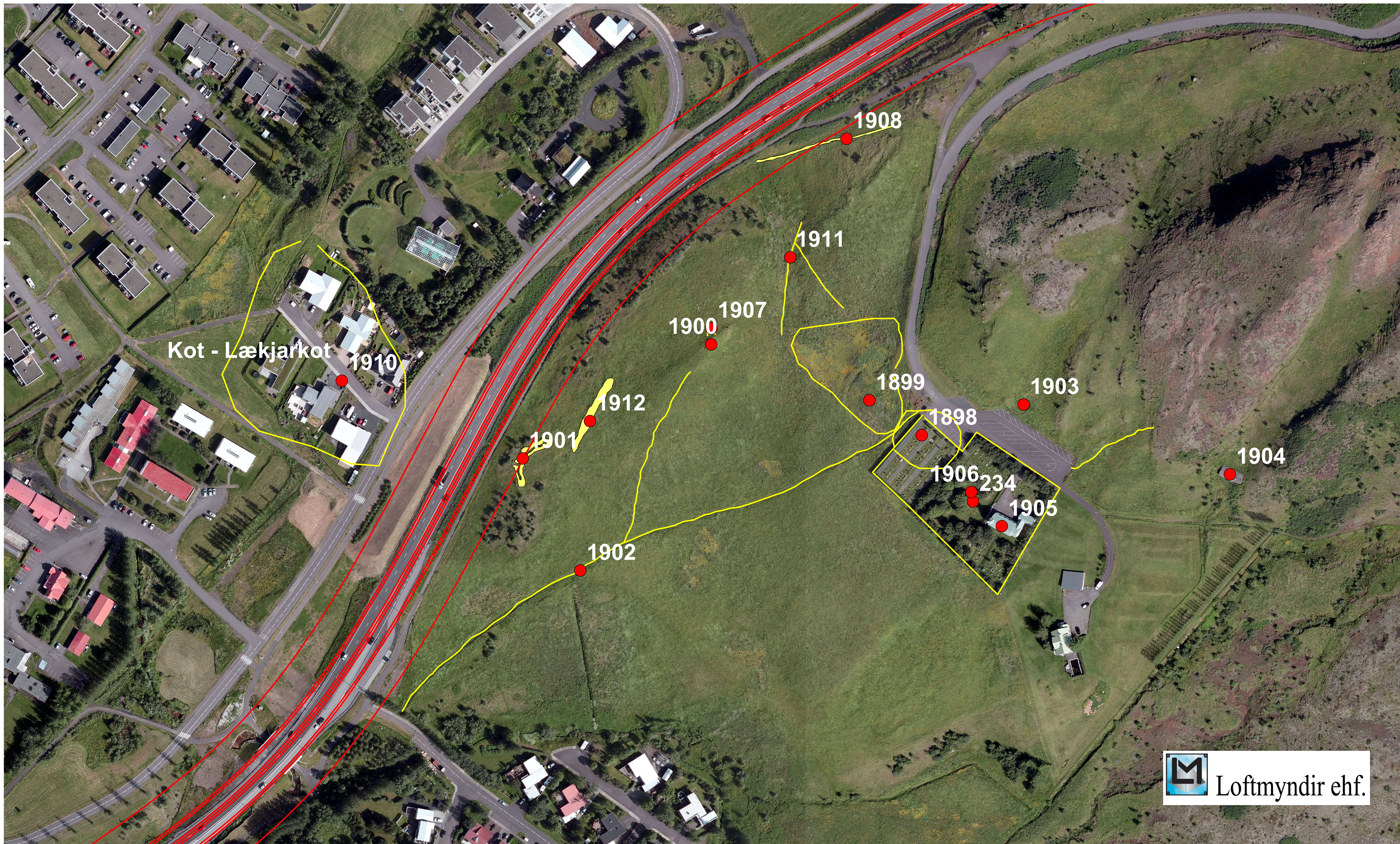
Kort
1

Antikva ehf.

Kortagerð: Ragnheiður Traustadóttir

Fornleifaskráning desember 2018

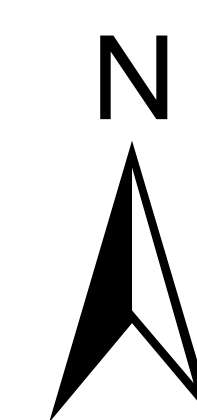
10. febrúar 2019

Fornleifaskráning - yfirlitskort

Fornleifar nálægt framkvæmdarsvæðinu.

0 25 50 100 150 200 metrar

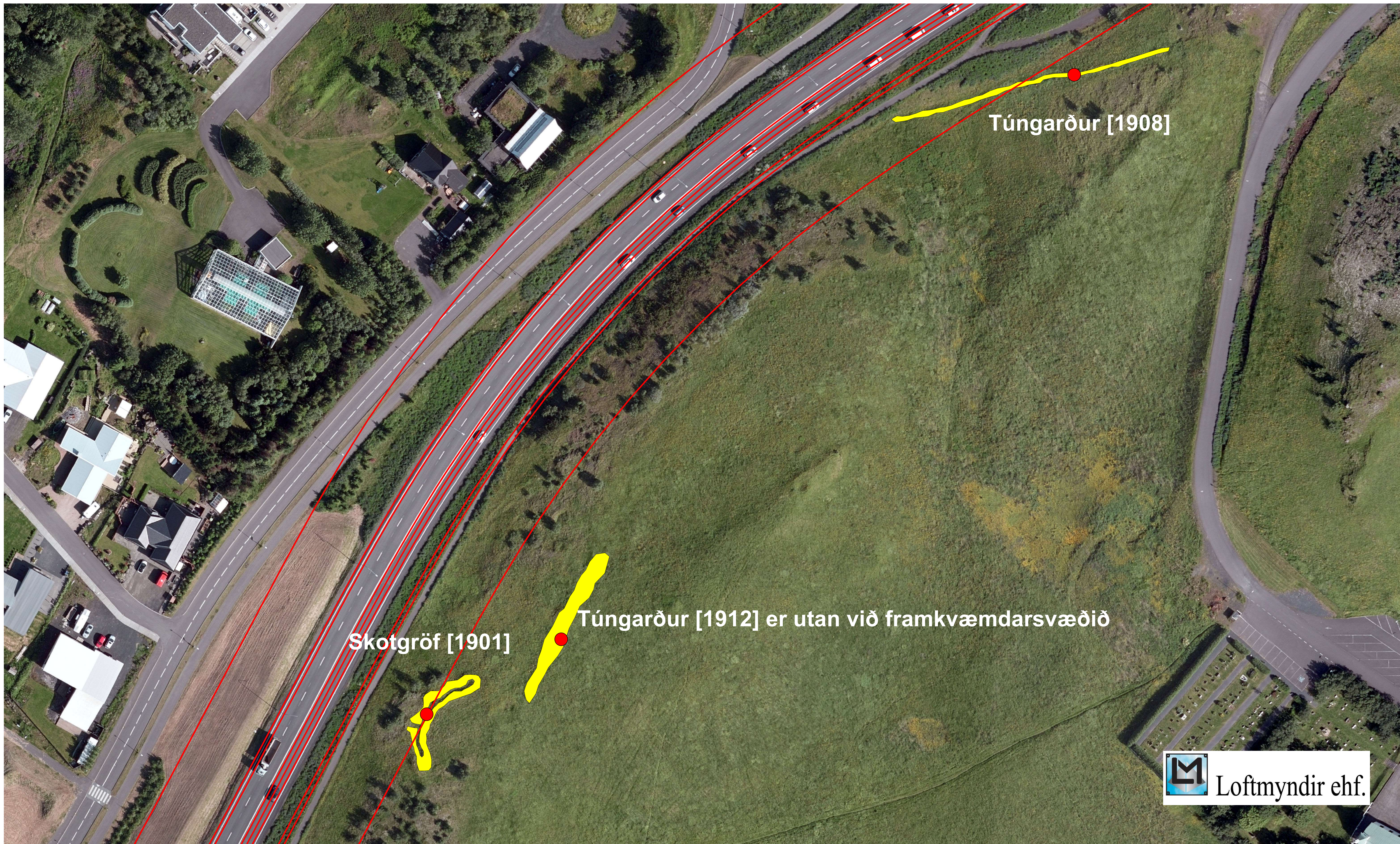
Kort
3

Antikva ehf.

Kortagerð: Ragnheiður Traustadóttir

Fornleifaskráning desember 2018

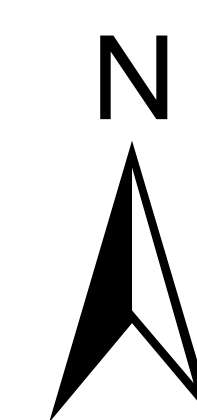
10. febrúar 2019

Minjar í hættu vegna framkvæmda

Skotgröf [1901] og túngarður [1908-1912]

0 12.5 25 50 75 100 metrar

Kort
4

Antikva ehf.

Kortagerð: Ragnheiður Traustadóttir

Fornleifaskráning desember 2018

10. febrúar 2019

ANTIKA EHF 2019

Fornleifaskráning

Deiliskipulag Vesturlandsveggar, frá Skarhólabraut að Reykjavegi, í Mosfellsbæ

Ragnheiður Traustadóttir

Nr.	1898	Bæjarnafn	Lágafell	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	234
Svæði		Sveitafélag	Mosfellsbær	Skráningad.	6.-19.12.2017	Skráning	RT
Hlutverk	Bæjarhóll	Tegund	Heimild	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti	Lágafell	Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Vesturlandsvegur		

Ástand	Illgreinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna framkvæmda		
Aldur	1300-1900	Horfin	Að hluta	Horfin ástæða	Sléttað yfir		
Leið				Umhverfi	Hluti bæjarhúsa undir kirkjugarðinum		
Lengd	37	Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort	Túnakort 1916	Örnefnaskrá					
Mæling	Uppmæling	Heimildir					
Isnet E	368070,534	GPS N	6409759				
Isnet N	409434,541	GPS V	2142824	Minjagildi	Hátt		
Ljósmyndari	RT	Mótvægisáðgerðir	Ekki í hættu vegna framkvæmdanna				

Nú hefur verið sléttað yfir gamla bæjarstæðið á Lágafelli og er hluti þess undir kirkjugarðinum og sennilega veginum að kirkjunni. Samkvæmt Túnakorti frá 1916 og ljósmynd sem tekin var af bænum á fyrri hluta 20. aldar voru bæjarhúsin þrískipt steinhús. Það má líka sjá á túnakortinu útihús [1899] sem stóðu en vestar en bæjarhúsin og á vettvangi eru greinilegar mannvistaleifar heilmikil hóll rétt neðan við veginn og vestan við kirkjuna. Þótt þarna hafi staðið yngstu útihús er hólinn það umfangsmikill að líklega eru að finna miklu lengri sögu í þessum hól.

Hérna má sjá leifar á bæjarstæðinu og útihúsum. Minjarnar eru ekki í hættu vegna framkvæmdanna en minnt er á að það er búið að slétta úr bæjarhólnum og hann liggur upp að veginum. Þarna þarf að fara fram með gát í framtíðinni.

Nr.	1899	Bæjarnafn	Lágafell	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	234
Svæði		Sveitafélag	Mosfellsbær	Skráningad.	6.-19.12.2017	Skráning	RT
Hlutverk	Útihús	Tegund	Heimild	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Vesturlandsvegur		

Ástand	Illgreinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna ábúðar		
Aldur	1300-1900	Horfin	Já	Horfin ástæða	Sléttað yfir		
Leið			Umhverfi	Norðvestan við kirkjugarðinn þýft ofan við			
Lengd	78	Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	368038,784	GPS N	6409749				
Isnet N	409455,707	GPS V	2142803	Minjagildi	Hátt		
Ljósmyndari	RT	Mótvægisáðgerðir	Ekki í hættu				

Nú hefur verið sléttað yfir gamla bæjarstæðið á Lágafelli og er hluti þess undir kirkjugarðinum og sennilega veginum að kirkjunni. Samkvæmt Túnakorti frá 1916 og ljósmynd sem tekin var af bænum á fyrri hluta 20. aldar voru bæjarhúsin þrískipt steinhús. Það má líka sjá á túnakortinu útihús [1899] sem stóðu en vestar en bæjarhúsin og á vettvangi eru greinilegar mannvistaleifar heilmikil hóll rétt neðan við veginn og vestan við kirkjuna. Þótt þarna hafi staðið yngstu útihús er hólinn það umfangsmikill að líklega eru að finna miklu lengri sögu í þessum hól.

Hérna má sjá leifar á bæjarstæðinu og útihúsum. Minjarnar eru ekki í hættu vegna framkvæmdanna en minnt er á að það er búið að slétta úr bæjarhólnum og hann liggur upp að veginum. Þarna þarf að fara fram með gát í framtíðinni.

Nr.	1900	Bæjarnafn	Lágafell	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	234
Svæði		Sveitafélag	Mosfellsbær	Skráningad.	6.-19.12.2017	Skráning	RT
Hlutverk	Skotbyrgi	Tegund	Niðurgröftur með	Flokkur	Herminjar		
Sérheiti		Friðað	Nei	Verkefni	Deiliskipulag Vesturlandsvegur		

Ástand	Greinilegar minjar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna ábúðar		
Aldur	1940-1945	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi	Innan túns hæst á grónum hól			
Lengd	3,4	Breidd	3	Hæð	0.90	Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	367942,79	GPS N	6409759				
Isnet N	409489,613	GPS V	2142923	Minjagildi	Hátt		
Ljósmyndari	RT	Mótvægisaðgerðir	Ekki í hættu				

Skotbyrgi er á hæsta hólnum í túninu í Lágafelli, grafið niður fyrir byrginu. Það er 3,5 m x 3,1 m á lengd og breidd. Að mestu niðurgrafið en smá veggir í kring, næstum hringlaga. Verið gott útsýni úr því yfir Mosfellsveitina.

Nr.	1901	Bæjarnafn	Lágafell	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	234
Svæði		Sveitafélag	Mosfellsbær	Skráningad.	6.-19.12.2017	Skráning	RT
Hlutverk	Skotgröf	Tegund	Niðurgröftur með	Flokkur	Herminjar		
Sérheiti		Friðað	Nei	Verkefni	Deiliskipulag Vesturlandsvegur		

Ástand	Vel greinanlegar minjar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna vegagerðar		
Aldur	1940-1945	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi	Skotgröfin er í túni Lágafells rétt ofan vegar			
Lengd	34	Breidd	6,4	Hæð	1,0	Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	367828,41	GPS N	6409722				
Isnet N	409420,430	GPS V	2143056	Minjagildi			
Ljósmyndari	RT	Mótvægisáðgerðir	Að beina framkvæmdum frá skotgröfinni.				

Skotgröfin er 34 metrar á lengd og er um 6,4 m á lengd það er í túninu vestan við Lágafellskirkju og 14 metrum austan við göngustíginn sem liggur með Vesturlandsvegi. Inngangur í það er vestan megin og er skotgröfin ágætlega varðveitt. Hún lendir innan framkvæmdasvæðisins og er því í hættu.

Mikilvægt að reyna beina framkvæmdum frá skotgröfinni og varðveita hana. Hún er ekki friðuð en mikilvægt að reyna varðveita hana.

Nr.	1902	Bæjarnafn	Lágafell	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	234
Svæði		Sveitafélag	Mosfellsbær	Skráningad.	6.-19.12.2017	Skráning	RT
Hlutverk	Leið	Tegund	Gata	Flokkur	Samgönguminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Vesturlandsvegur		

Ástand	Vel greinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna ábúðar		
Aldur		Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi	Leið sem liggur í túninu á Lágafelli			
Lengd	344 M	Breidd	1.2	Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	367863.35	GPS N	6409682				
Isnet N	409352.483	GPS V	2143027	Minjagildi	Lágt		
Ljósmyndari	RT	Mótvægisaðgerðir					

Á túninu er að finna nokkra leiðir eða slóða einhverjar þeirra eru eftir veru hersins á svæðinu en voru ekki allir smá slóðar mældir inn enda sumir frekar ógreinilegir en þessi leið er ágætlega varðveitt og fer í gegnum allt túnið að bæjarstæðinu og útihúsinu. Þetta er þó ekki traðirna að Lágafelli en þær voru norðan megin. Þessi vegur hefur verið keyrður en upphaflega kannski verið reiðvegur.

Nr.	1907	Bæjarnafn	Lágafell	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	234
Svæði		Sveitafélag	Mosfellsbær	Skráningad.	6.-19.12.2017	Skráning	RT
Hlutverk	Óþekkt	Tegund	Rutt svæði	Flokkur	Herminjar		
Sérheiti		Friðað	Nei	Verkefni	Deiliskipulag Vesturlandsvegur		

Ástand	Greinanlegar minjar	Hættumat	Engin hætta	Hættuorsök			
Aldur	1940-1945	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi	Rétt norðan við skotbyrgið í grónu grasi			
Lengd	6	Breidd	4	Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	367942,867	GPS N	6409765				
Isnet N	409499,424	GPS V	2142923	Minjagildi			
Ljósmyndari	RT	Mótvægisaðgerðir					

Rétt neðan við skotbyrgi [1900] er sléttur upphækkaður flötur um 6 metra langur og 4 metra breiður minjar virðast vera mjög ungar og sennilega tengist þetta veru hersins á Lágafelli. Hugsanlega verið pallur þarna eða lítið hús.

Nr.	1908	Bæjarnafn	Lágafell	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	234
Svæði		Sveitafélag	Mosfellsbær	Skráningad.	6.-19.12.2017	Skráning	RT
Hlutverk	Túngarður	Tegund	Garðlag	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Vesturlandsvegur		

Ástand	Illgreinanlegar fornleifar	Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna vegagerðar		
Aldur	1700-1900	Horfin	Nei	Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi	Garðurinn er rétt utan túns.			
Lengd	87	Breidd	1,2	Hæð	0,4	Hleðslu umferð	
Túnakort	Túnakort 1916	Örnefnaskrá					
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	368024,868	GPS N	6409826				
Isnet N	409614,362	GPS V	42846	Minjagildi	Lágt.		
Ljósmyndari	RT	Mótvægisáðgerðir	Uppmæling fullnægjandi.				

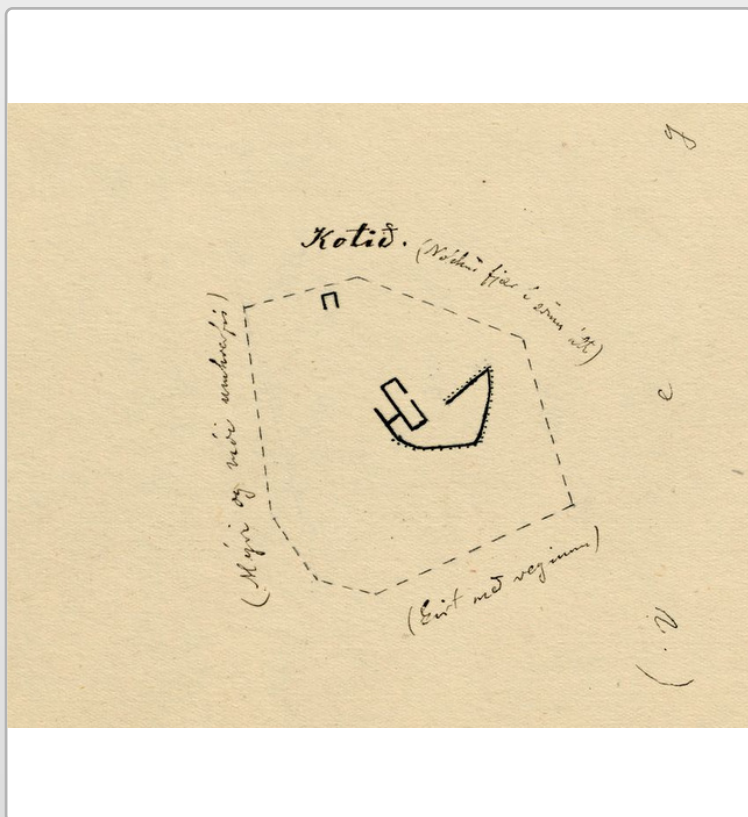
Túnakortið frá 1916 sýnir túngarð utan um allt túnið á Lágafelli og virðist vera búið að slétta úr honum að mestu en leifar sem eru greinilegasta og sáust úti á vettvangi eru [1908] en á loftmynd má hugsanlega greinar leifar af honum [1912] rétt ofan við skotgröf [1911]. Túngarðsbrot [1912] er ekki í hættu en túngarðsbrot [1908] er mikilli hættu.

Minjastofnun Íslands ákveður hvað þarf að gera það er hugsanlegt að hægt sé að aldursgreina garðinn með könnunarskurði en það gæti verið fullnægjandi að hann hafi verið mældur upp.

Túngarðsbrotið er mjög ógreinilegt og er því upplifunargildi hans lítið.

Nr.	1910	Bæjarnafn	Lágafell	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	234
Svæði		Sveitafélag	Mosfellsbær	Skráningad.	6.-19.12.2017	Skráning	RT
Hlutverk	Bæjarhóll	Tegund	Heimild	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti	Lækjarkot	Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Vesturlandsvegur		

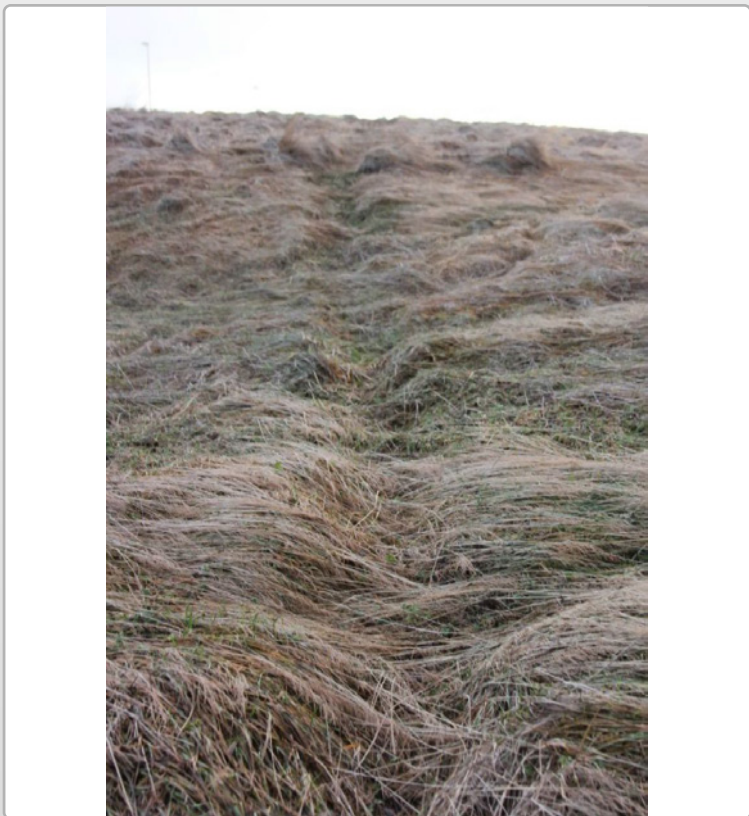
Ástand	Ekki sést til fornleifa	Hættumat		Hættuorsök			
Aldur	1850-1930	Horfin	Já	Horfin ástæða	Vegna bygginga og vegagerðar		
Leið			Umhverfi	Alveg horfið undir byggð og vesturlandsveg			
Lengd		Breidd		Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort	Túnakort 1916	Örnefnaskrá	GRG. Örnefnalýsing Lágafells. ÖS 1976				
Mæling	Uppmæling		Heimildir	Björn Bjarnasson. 1938			
Isnet E	367718,639	GPS N	6409759				
Isnet N	409467,614	GPS V	2142824	Minjagildi			
Ljósmyndari	RT	Mótvægisáðgerðir					

Lækjarkots er fyrst getið árið 1855. Segir að það sé hjáleiga frá Lágafelli, „sem stundum er í byggð“ . Jarðarinnar er ekki getið í Jarðatali J. Johnsens 1847 en er talin hjáleiga frá Lágafelli í Jarðabók 1861. Þar er fornrar hundraðatölu ekki getið en ný er 4,35. Líklega hefur jörðin verið í ábúð árið 1861 en lagst síðan í eyði á árunum fram til 1922 og þá verið lögð undir Lágafell. Í Örnefnalýsingu Lágafells frá 1976 segir svo: „Lækjarkot (50) var býli neðanvert við Lágafell“. Um túnið á Blikastöðum rennur lækur, sem neðst heitir Lækjarkotslækur en ofar Lágafellslækur (sama heimild). Á Túnakorti er kotbýlið sýnt neðan Vesturlandsvegarins 1916 þannig að bærinn hefur að öllum líkindum farið undir veginn og byggðina þar fyrir neðan.

Nr.	1911	Bæjarnafn	Lágafell	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	234
Svæði		Sveitafélag	Mosfellsbær	Skráningad.	6.-19.12.2017	Skráning	RT
Hlutverk	Leið	Tegund	Gata	Flokkur	Samgönguminjar		
Sérheiti		Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Vesturlandsvegur		

Ástand	Illgreinanlegar fornleifar	Hættumat	Lítill hætta	Hættuorsök	Vegna vegagerðar		
Aldur		Horfin		Horfin ástæða			
Leið			Umhverfi				
Lengd	69	Breidd	0.80	Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá				
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E		GPS N	6409781				
Isnet N		GPS V	2142865	Minjagildi	Lítið		
Ljósmyndari	RT	Mótvægisaðgerðir	Slóðin sést ekki innan framkvæmdasvæðisins				

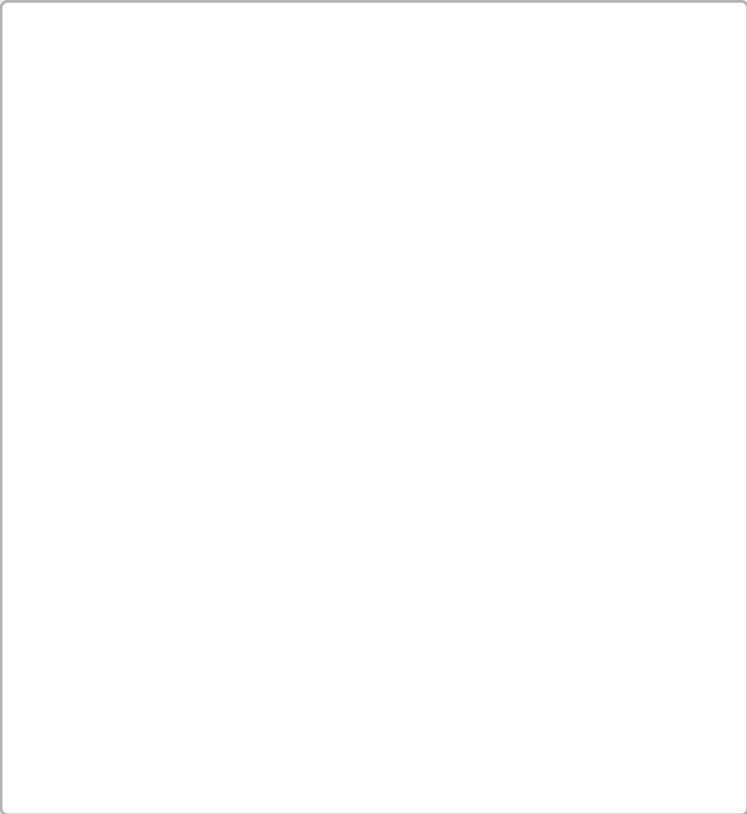

Leiðin eða slóðin liggur niður í smá hvammi þar sem túngarður [1908] upp að útihúsum [1899] og bæjarstæði [1898].

Minjagildi hennar ekki hátt og ekki þörf á mótvægisaðgerðum

Nr.	1912	Bæjarnafn	Lágafell	Gömul nr.		Jarðatalsnr.	234
Svæði		Sveitafélag	Mosfellsbær	Skráningad.	6.-19.12.2017	Skráning	RT
Hlutverk	Túngarður	Tegund	Garðlag	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti	Túngarður	Friðað	Já	Verkefni	Deiliskipulag Vesturlandsvegur		

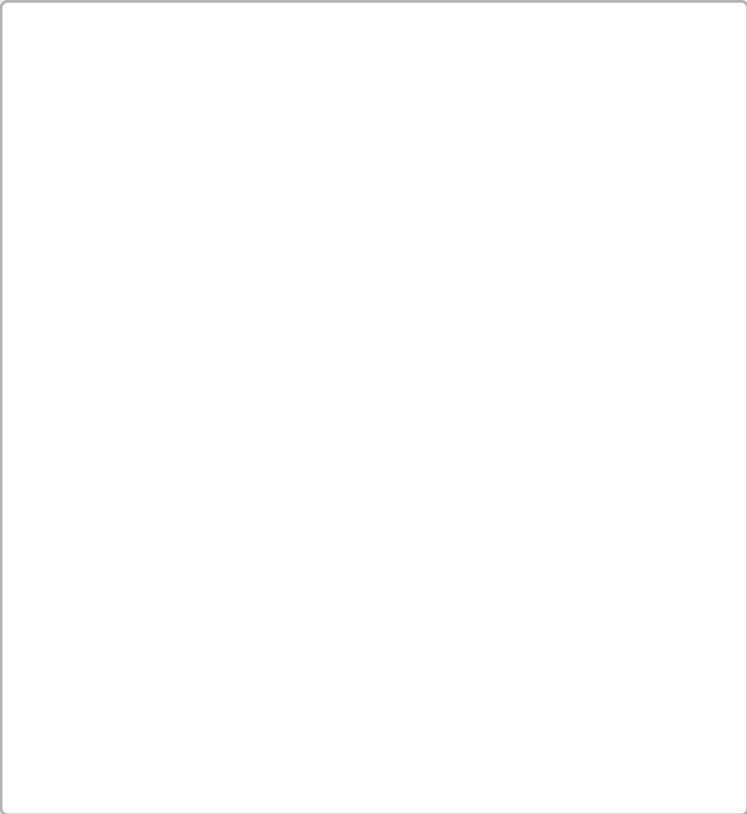
Ástand		Hættumat	Mikil hætta	Hættuorsök	Vegna framkvæmda		
Aldur	1700-1900	Horfin	Að hluta	Horfin ástæða	Sléttað yfir		
Leið			Umhverfi	Vestan í túninu sést varla á vettvangi			
Lengd	50	Breidd	2	Hæð		Hleðslu umferð	
Túnakort	Túnakort 1916	Örnefnaskrá					
Mæling	Uppmæling		Heimildir				
Isnet E	367869,222	GPS N	6409728				
Isnet N	409443,137	GPS V	2143018	Minjagildi			
Ljósmyndari	RT	Mótvægisaðgerðir					

Túnakortið frá 1916 sýnir túngarð utan um allt túnið á Lágafelli og virðist vera búið að slétta úr honum að mestu en leifar sem eru greinilegasta og sáust úti á vettvangi eru [1908] en á loftmynd má hugsanlega greinar leifar af honum [1912] rétt ofan við skotgröf [1911].

Nr.	1913	Bæjarnafn		Gömul nr.		Jarðatalsnr.	234
Svæði		Sveitafélag	Mosfellsbær	Skráningad.	6.-19.12.2017	Skráning	RT
Hlutverk	Nátthagi	Tegund	Heimild	Flokkur	Búsetuminjar		
Sérheiti		Friðað		Verkefni	Deiliskipulag Vesturlandsvegur		

Ástand	Ekki sést til fornleifa	Hættumat		Hættuorsök	
Aldur		Horfin		Horfin ástæða	
Leið			Umhverfi		
Lengd		Breidd		Hæð	
				Hleðslu umferð	
Túnakort			Örnefnaskrá		
Mæling			Heimildir		
Isnet E		GPS N			
Isnet N		GPS V		Minjagildi	
Ljósmyndari		Mótvægisáðgerðir			

Í fornleifaskráningu Mosfellsbæjar bls. 83 segir:
„Hann [Guðmundur Þorláksson, bóndi Seljabrekku , f. 1894] mundi eftir að hafi verið nátthagi á Lágafelli og það nokkuð stórt svæði, upp undir hektari, sem var af girtur með gördum og skurðum. Það var stunginn skurður allt í kring og það sem upp úr honum kom var hlaðið í garða. Ekki fannst þessi nátthagi á vettvangi frekar nú en í fyrri skráningu, en það er hugsanlegt að garður [1908] séu leifar af þessu nátthaga, því það virðist hafa verið stungið upp norðan við garðinn þegar hann er hlaðinn. Og þarna girðir túngarðurinn lítinn hvamm.